

1976, Barcelona

Treb. Inst. Cat. Hist. Nat., 7

«Impressions sobre la vegetació de l'illa de Cabrera»: 107-112

I. DEL PORT DE CABRERA AL CLOT DES GUIX *

Arribats al moll, començarem l'ascensió a la Serra de la Pleta des Castell. Després de travessar la cintura de vegetació ruderal que envolta les edificacions, observarem damunt el camí, sobre terreny calcari poc inclinat i molt influït per l'home i pels animals, un pradell terofític de *Stipa capensis*, encara poc desenvolupat. Ultra la *Stipa* hom hi reconeixia:

Asphodelus microcarpus
Paronychia argentea
Hedypnois cretica
etc.

Pocs metres més amunt, aquesta vegetació perd el caràcter subnitròfil. Un lapiaz exposat a l'E, a uns 20 m s.m., és poblat per un llistonar que cobreix el 80 % del terreny i té uns 10 cm d'alçària. Un inventari de 50 m² hi comprèn:

Espècie dominant:

5.5 *Brachypodium retusum*

Característiques del *Thero-Brachypodion*:

1.1 *Lathyrus saxatilis*

+ *Ruta chalepensis* ssp. *angustifolia*

+? *Vicia sativa* ssp. *amphicarpa*

Característiques de l'ordre (*Thero-Brachypodietalia*) i de la classe (*Thero-Brachypodietea*):

2.1 *Asphodelus microcarpus*

+ *Carlina corymbosa* ssp. *corymbosa*

+? *Leontodon nudicaulis* ssp. *rothii* **

+ *Brachypodium distachyon*

+? *Silene secundiflora*

* Per Oriol de BOLDs (Barcelona), Anthony BONNER (Puigpunyent), Jeroni ORELL (Ciutat de Mallorca) i Maria Teresa PERDIGÓ (Barcelona).

** Espècie no inclosa en el catàleg florístic precedent.

Companyes:

- + *Alyssum maritimum*
- + *Dactylis glomerata* var. *hispanica*
- + *Echium parviflorum*
- + *Pistacia lentiscus*
- + *Rumex intermedius*
- + *Sedum sediforme*
- + *Torilis nodosa*
- + *Urginea maritima*
- + *Valantia hispida*

Aquest llistonar pot ésser inclòs com a subassociació *lathyretosum saxatilis* dins l'*Hypochoerido-Brachypodietum retusi* (= *Hypochoereto-Brachypodietum ramosi*) O. Bolòs et R. Mol. 1958.

El llistonar es reparteix el sòl, en mosaic, amb una màquia densa de l'*Oleo-Ceratonion*, que fa claps, en general de pocs metres de diàmetre.

A uns 30 m s.m., exp. W, la màquia cobreix el 100 % de la superfície a l'àrea estudiada i té 1-1,5 m d'alçària. En 100 m² hi observem:

Característiques de l'associació (*Cneoro-Ceratonietum*), de l'aliança (*Oleo-Ceratonion*) i de les unitats superiors:

- 4.4 *Pistacia lentiscus*
- 3.2 *Ephedra fragilis*
- 2.2 *Euphorbia dendroides*
- + *Arisarum vulgare*
- + *Cneorum tricoccon*
- + *Juniperus phoenicea* var. *lycia*
- + *Olea europaea* var. *sylvestris*

Companya:

- + *Brachypodium retusum*

A les illes Balears *Ephedra fragilis* apareix principalment a les màquies litorals.

Quan ens acostem al collet que uneix la Serra de la Pleta des Castell amb la Bellamirada, la vegetació canvia. Passa a ésser predominant una brolla de bruc d'hivern extensa i bastant pobra. Els inventaris 1-5 de la taula de l'*Anthyllido-Teucrietum majorici cistetosum* foren fets en el dit collet o en els vessants del Pujol de la Bellamirada.

A les fondalades properes a Cala Ganduf torna a dominar la màquia, ací amb un caràcter lleugerament diferent. Un inventari pres en un petit obac (altitud 10 m s.m., exp. N, incl. 15°), en un clap de vegetació que cobria el 100 % del terreny i tenia 2 m d'alçària, comprèn:

Característiques de l'associació i de l'aliança (*Oleo-Ceratonion*):

- 2.1 *Juniperus phoenicea* v. *lycia*
- 2.1 *Arisarum vulgare*
- + *Euphorbia dendroides*
- + *Rubia peregrina* v. *longifolia*
- + *Olea europaea* v. *sylvestris*

Característiques de l'ordre (*Quercetalia ilicis*) i de la classe (*Quercetea ilicis*):

- 5.4 *Pistacia lentiscus*
- + *Asparagus acutifolius*
- + *Phillyrea angustifolia*
- + *P. latifolia* ssp. *media*
- + *Rhamnus ludovici-salvatoris*

Companyes:

- + *Geranium robertianum* ssp. *purpureum*
- + *Anagallis arvensis* ssp. *latifolia*
- + *Ferula communis*

El sòl hi és bastant humífer.

Podem prendre aquest inventari com a tipus de la màquia climàtica de l'illa de Cabrera: *Cneoro-Ceratonietum rhamnitosum ludovici-salvatoris* O. Bolòs et J. Vigo. Com, en general, tota la vegetació de Cabrera, aquesta sub-associació cabrerenca és més pobra en espècies que la comunitat mallorquina corresponent. De les espècies presents a la mateixa associació a Mallorca, hi manquen: *Asparagus albus*, *Arum pictum*, *Withania frutescens*, *Rhamnus alaternus*, *R. oleoides*, *Chamaerops humilis*, etc. Una diferència positiva és, però, la freqüència de *Rhamnus ludovici-salvatoris*, que a Mallorca se situa preferentment al domini dels alzinars.

No lluny del lloc on hem fet l'inventari reapareix la mateixa comunitat en la variant d'*Ephedra fragilis* que hem descrit suara (pàg. 108). Probablement un ambient assolat i exposat al vent marí és determinant de la seva constitució.

El roquissar litoral situat a l'oest del Caló des Forn permet d'apreciar la zonació típica del litoral rocós mallorquí, bé que un poc alterada.

Una primera zona de vegetació correspon al *Limonietum caprariensis*. L'inventari 5 (8 m s.m., exp. N, cobert. 30 %) ens en dona una idea:

Característiques de l'associació i de les unitats superiors (*Crithmo-Limonion*, etcètera):

- 3.2 *Limonium minutum* ssp. *caprariense*
- + *L. ebusitanum*
- + *Crithmum maritimum*

Companya:

- + *Ononis natrix* ssp. *crispa*

Pocs metres més amunt (12 m s.m., exp. N) el sòl arenós (marès descompost) és cobert en un 80 % per una vegetació de 20 cm d'alçària. Hi anotem (inv. 6):

- 4.2 *Helichrysum stoechas* var. *argentatum*
- 2.1 *Ononis natrix* ssp. *crispa*
- + *Carlina corymbosa* ssp. *corymbosa*
- + *Catapodium loliaceum*
- + *Euphorbia characias* cf. *f. maritima*
- + *Limonium duriusculum*

- + *L. minutum* ssp. *caprariense*
- + *Juniperus phoenicea* var. *lycia*
- + *Melilotus* sp.
- + *Pinus halepensis*

Aquesta comunitat representa la zona de camèfits que sol existir per damunt el *Limonietum*. La podem assimilar a un *Launaetum* empobrit, en el qual ha penetrat *Ononis natrix* ssp. *crispa*, planta que s'adapta bé als sòls arenosos (*Launaetum cervicornis ononidetosum crispae*, subass. nova). A Menorca *Ononis natrix* ssp. *crispa* viu a les dunes més o menys fixades (*Ononido-Scrophularietum minoricensis*). A Mallorca és abundant a les vores de camins a Escorca i al peu del Puig Major, a 700-800 m (DE 80).

Anant de la Cala Ganduf al Clot des Guix hom travessa una extensa superfície de bosc jove de *Pinus halepensis*, en procés d'expansió. El fons de la vegetació és constituït per la brolla de bruc d'hivern (*Erica multiflora*). La dita brolla és la comunitat més extensa a l'illa i és relativament homogènia i regular, però, comparada amb les comunitats corresponents de Mallorca, manifesta també un empobriment net. Hi manquen, per exemple, *Lavandula dentata*, *Genista tricuspidata*, *Cistus clusii*, *Stipa offneri*, etc.

Segons l'orientació i segons la densitat de l'estrat arbori, la brolla de Cabrera (*Anthyllido-Teucrietum majorici cistetosum monspeliensis*, subass. nova) pot presentar diverses formes, expressades a la taula adjunta. Aquestes formes poden ésser agrupades en dues variants principals:

Var. d'*Urginea maritima* (invs. 1-5; tipus: inv. 1). Molt lluminosa i seca, relativament rica en espècies característiques de diverses categories (*Fumana ericoides*, *F. laevipes*, *Teucrium polium* v. *majoricum*, *Rosmarinus*, etc.) i en altres vegetals heliòfils (*Cistus monspeliensis*, *Urginea*, *Sedum sediforme*, etc.). Fisiològicament és una brolla clara o més o menys densa, segons la profunditat del sòl, l'orientació, etc.

Var. de *Pinus halepensis* (invs. 6-7; tipus: inv. 7). Quan l'estrat arbori es fa dens, el sotabosc es transforma en una brolla més o menys compacta d'*Erica*. La disminució dels vegetals heliòfils és compensada per l'augment de les espècies dels *Quercetea ilicis* (*Phillyrea*, *Arbutus unedo*, etc.) i per l'aparició d'un estrat muscinal on, al costat dels briòfits que estudia J. VIVES en un dels apartats següents, apareix *Cladonia foliacea* i àdhuc *C. mediterranea*. Aquesta darrera *Cladonia*, en general calcífuga, sembla que necessita per a viure que s'hagi format un horitzó gruixut de pinassa. En condicions semblants l'havíem observada també a Eivissa i a Formentera (v. Miscel. Fontserè, p. 84, Barcelona 1961).

Els inventaris de la taula de l'*Anthyllido-Teucrietum* procedeixen de les localitats següents:

1. Collet entre la Serra de la Pleta des Castell i la Bellamirada, vessant de Cala Ganduf.
2. Prop del precedent, part superior del coll.
3. Obac baixant del dit coll a Cala Ganduf.

4. Cim d'un turó a l'oest de la Bellamirada. Sòl rocós calcari.
5. Prop el precedent. Carena àrida.
6. Al sud-oest del Clot des Guix. Brolla densa amb un horitzó de virosta (pinassa) de 5 cm de gruix.
7. No gaire lluny del precedent. Pineda amb un horitzó de 5 cm de virosta (pinassa).

Anthyllido-Teucrietum majorici cistetosum monspeliensis

	Var. d' <i>Urginea maritima</i>					Var. de <i>Pinus</i>	
	1	2	3	4	5	6	7
Número de l'inventari	1	2	3	4	5	6	7
Altitud (m s.m.)	55	60	40	60	60	30	40
Exposició	SE	—	NW	—	—	NE	N
Inclinació (°)	10	0	15	0	0	10	—
Estrat arbori, recobriment (%)	—	—	—	—	—	20	90
Estrat arbori, alçària (m)	—	—	—	—	—	12	8
Estrat arbustiu, recobriment (%)	90	80	100	90	50	100	100
Estrat arbustiu, alçària (m)	1	1	1,2	1	0,8	1,3	1,2
Superfície estudiada (m ²)	100	100	100	100	100	100	100
Característiques de l'associació i de les unitats superiors (<i>Rosmarino-Ericion</i>, etc.):							
<i>Erica multiflora</i>	3.2	2.2	3.2	3.2	1.2	5.4	4.4
<i>Globularia alypum</i>	+	1.2	.	+	2.2	+	+
<i>Fumana ericoides</i> v. <i>ericoides</i>	1.1	+	(+)	+	.	.	.
<i>Fumana laevipes</i>	+	.	+	(+)	.	.
<i>Teucrium polium</i> v. <i>majoricum</i>	+	.	.	.	+	.	.
<i>Rosmarinus officinalis</i> v. <i>palaui</i>	+	+
Diferencials de la var. de <i>Pinus halepensis</i>:							
<i>Pinus halepensis</i>	+	.	.	+	.	2.1	5.5
Molses (<i>musci</i>)	+	.	.	+	+
Companyes:							
<i>Pistacia lentiscus</i>	+	+	+	+	.	2.2	+
<i>Juniperus phoenicea</i> v. <i>phoenicea</i>	+	+	1.2	+	.	+	1.2
<i>Cistus monspeliensis</i>	4.2	2.2	2.2	+	.	.	.
<i>Urginea maritima</i>	+	+	.	+	1.1	.	.
<i>Juniperus oxycedrus</i>	1.2	+	(+)
<i>Phillyrea latifolia</i> ssp. <i>media</i>	+	1.2	2.2
<i>Sedum sediforme</i>	+	.	+	.	+	.	.
<i>Brachypodium retusum</i>	+	.	.	.	+	.	.
<i>Juniperus phoenicea</i> v. <i>lycia</i>	+	1.2	.

Les espècies següents, presents en un sol inventari, no han estat incloses a la taula: *Arbutus unedo* (7); *Arisarum vulgare* 3; *Cladonia foliacea* 7; *C. mediterranea* 7; *Collema* sp. 3; *Olea europaea* v. *sylvestris* 3; *Orchis* sp. 3; *Phillyrea angustifolia* 2; *Rosmarinus officinalis* v. *officinalis* 2.

Tornant al port, amb pressa, només observàrem, al fons de la Canal de ses Quatre Quarterades, un vestigi de bardissa que comprèn, en 1 m²:

Rubus ulmifolius, dom.

Convolvulus arvensis

Rumex crispus

Oxalis pes-caprae

No gaire lluny anotem en una població de card marià (*Hyoscyamo-Silybetum*):

5.5 *Silybum marianum*

+ *Carduus tenuiflorus*

+ *Echium parviflorum*

+ *Euphorbia helioscopia*

(+) *Marrubium vulgare*

Disperses pels voltants apareixen algunes altres de les espècies integrants d'aquesta associació, que descrivirem a Collect. Bot. V: 853, Barcelona 1958: *Hyoscyamus albus*, *Emex spinosa*, etc.